

VIII kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **KOMISJI KULTURY
I ŚRODKÓW PRZEKAZU
(NR 133)
z dnia 18 lipca 2018 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Kultury i Środków Przekazu (nr 133)

18 lipca 2018 r.

Komisja Kultury i Środków Przekazu, obradująca pod przewodnictwem poseł **Elżbiety Kruk (PiS)**, przewodniczącej Komisji, zrealizowała następujący porządek dzienny:

– rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji do Spraw Kontroli Państwowej Sprawozdania z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2017 r. (druk nr 2726) w zakresie działania komisji.

W posiedzeniu wzięła udział **Iłona Kielan-Glińska** wicedyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli wraz ze współpracownikami.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Joanna Góral, Eliza Kalita** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Witam państwa. Otwieram posiedzenie Komisji Kultury i Środków Przekazu. Witam posłów i zaproszonych gości. Stwierdzam kworum. W porządku dziennym posiedzenia mamy punkt: rozpatrzenie i zaopiniowanie dla Komisji do Spraw Kontroli Państwowej Sprawozdania z działalności Najwyższej Izby Kontroli w 2017 r. z druku nr 2726 w zakresie działania komisji. O zreferowanie punktu bardzo proszę panią Ilonę Kielan-Glińską zastępcę dyrektora Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego NIK. Bardzo proszę, pani dyrektor.

Wicedyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego Najwyższej Izby Kontroli Iłona Kielan-Glińska:

Bardzo dziękuję. Pani przewodnicząca, Wysoka Komisjo. Mam przyjemność przedstawić sprawozdanie z działalności Departamentu Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego w zakresie działalności Komisji Kultury i Środków Przekazu.

W 2017 r. NIK w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego realizowała siedem dużych kontroli planowych, z tego cztery przeprowadził Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego, natomiast trzy pozostałe jednostki organizacyjne NIK-u. Pracownicy departamentu uczestniczyli również w posiedzeniach Komisji Kultury i Środków Przekazu, przysłuchując się dyskusjom i problemom, które były tutaj poruszone. Wszystkie te kwestie były następnie analizowane w NIK-u i też miały istotne znaczenie dla projektowania badań kontrolnych w obszarze kultury i środków przekazu.

Teraz pozwolę sobie przypomnieć trzy kontrole, które były realizowane w 2017 r., których wyniki mieliśmy przyjemność państwu przedstawić, jednocześnie kontrole, które dotyczyły bardzo ważnych aspektów w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego.

Pierwszą z nich była kontrola dotycząca ochrony polskiego dziedzictwa narodowego za granicą. NIK stwierdziła, że w latach 2012–2015 państwo wydatkowało łącznie na ochronę dziedzictwa narodowego za granicą 64 mln 800 tys. zł. Jednak dla tego okresu nie sporządzono całościowych szacunków finansowych pozwalających odnieść wydatkowane środki do istniejących potrzeb, co NIK oceniła jako działanie niewystarczające. Na skuteczność ochrony niekorzystny wpływ miało także dwukrotnie mniejsze od zgłaszanego zapotrzebowania finansowania priorytetu „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą” oraz brak całościowej strategii ochrony polskiego dziedzictwa narodowego za granicą.

Jeśli chodzi o kwestię priorytetu „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą”, to NIK zauważyła, że jest to obecnie podstawowy instrument finansowania ochrony polskiego dziedzictwa, który wydaje się niewystarczający, ponieważ w ramach tych środków jest możliwość przeprowadzenia tylko jednego naboru wniosków w ciągu roku. Ta sytuacja powoduje, że przy takiej formule finansowania ochrony dziedzictwa narodowego za granicą jednak brakuje mechanizmu wspierającego projekty, których potrzeba realizacji pojawia się nieoczekiwanie w ciągu roku, które mają charakter interwencyjny i ratunkowy – wynikają np. ze zdarzeń losowych.

Żeby usprawnić tę sytuację, NIK wnioskuje o wzmocnienie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Spraw Zagranicznych współpracy na rzecz wypracowania całościowej strategii na rzecz ochrony dziedzictwa narodowego za granicą oraz systemu wymiany i aktualizacji informacji o polskim dziedzictwie. Ponadto do ministra kultury wnioskowaliśmy m.in. o to, aby po dokonaniu hierarchizacji potrzeb w zakresie ochrony zostały podjęte starania w celu zwiększenia środków na ochronę obiektów zagrożonych. Szerzej na ten temat, szanowni państwo, napisaliśmy w sprawozdaniu, które w tym roku przygotowaliśmy troszeczkę według innej formuły. Mamy nadzieję, że to sprawozdanie będzie bardziej przejrzyste. Oczywiście jest także przygotowana informacja o wynikach tej kontroli.

Następna bardzo ważna kontrola, bardzo ważny temat, który był poruszany także na posiedzeniach komisji kultury, to był temat odzyskiwania utraconych dzieł sztuki. W latach 2011–2015 w naszej ocenie proces odzyskiwania przez Polskę utraconych dzieł sztuki nie był prawidłowo zorganizowany i systemowo finansowany. Organizacja tego procesu nie została unormowana ani w dokumencie o charakterze strategicznym, ani także w wewnętrznych uregulowaniach skontrolowanych jednostek i nie zapewniała efektywności i skuteczności działań. Podmioty zajmujące się odzyskiwaniem utraconych dzieł sztuki nie współpracowały prawidłowo, a przyjęty zakres i formy współdziałania nie były wystarczające.

Nasza kontrola wskazała, że kontrolowane podmioty realizowały w miarę możliwości zadania samodzielnie, w miarę swoich możliwości organizacyjnych i finansowych a środki na funkcjonowanie jednostek zajmujących się odzyskiwaniem utraconych dzieł sztuki były wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem. Niemniej jednak w przypadku środków będących w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego stwierdziliśmy, że te środki nie pozwoliły na podejmowanie systemowych i planowych działań.

Tutaj jednak należy stwierdzić, że pomimo pewnych problemów związanych z brakiem strategii, z niewypracowaniem zasad współpracy, także z niewystarczającą komunikacją między podmiotami, zauważyliśmy również sukcesy w restytucji dóbr. Współpraca podmiotów zajmujących się odzyskiwaniem utraconych dzieł sztuki przyniosła także pozytywne rezultaty, do których należy zaliczyć m.in. restytucję w ramach programu „Odzyskiwanie dzieł sztuki”, przygotowanie filmów w ramach projektu „Muzeum Utracone”, a także uruchomienie aplikacji na urządzenia mobilne o ciekawej nazwie ArtSherlock.

W okresie objętym kontrolą w wyniku postępowań restytucyjnych podjętych przez MKiDN oraz MSZ stwierdziliśmy, że odzyskano łącznie 28 pojedynczych oraz 6 zespołów dzieł sztuki utraconych w wyniku działań wojennych. Efektem współpracy NIMOZ z innymi podmiotami uczestniczącymi w procesie odzyskiwania zabytków zaginionych albo skradzionych po II wojnie światowej było także odzyskanie 75 zabytków zarejestrowanych w krajowym wykazie.

Aby usprawnić proces odzyskiwania i zapewnić, żeby faktycznie wszystkie nasze dzieła sztuki w miarę możliwości zostały odzyskane, NIK wnioskuje do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Spraw Zagranicznych o wypracowanie zasad współpracy i wymiany informacji z podmiotami zaangażowanymi w restytucję utraconych dzieł sztuki, co już się dzieje, i o zintensyfikowanie prac nad zaktualizowaniem oraz weryfikacją danych o obiektach zarejestrowanych w prowadzonych bazach i katalogach strat wojennych. Do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wnioskowaliśmy o rozważenie opracowania dokumentu o charakterze strategicznym, normalizującego organizację procesu odzyskiwania dzieł sztuki, a także zapewnienie warun-

ków do prawidłowej realizacji zadań w zakresie odzyskiwania utraconych dzieł sztuki, m.in. poprzez opracowanie formalnych uregulowań określających sposób postępowania restytucyjnego w określonych przypadkach, zwiększenie zasobów kadrowych do realizacji tych zadań, ponieważ takie braki stwierdziliśmy w MKiDN, oraz poprawę warunków technicznych, w tym pozyskanie i stosowanie oprogramowania dedykowanego do automatycznego poszukiwania utraconych dóbr kultury.

Na koniec chciałabym przypomnieć jeszcze jedną kontrolę. To jest kontrola regionalna, ponieważ NIK realizuje kontrole ogólnopolskie, a także kontrole regionalne. Była to kontrola, która dotyczyła zabezpieczenia i udostępniania zabytków architektury drewnianej oraz ich wykorzystania w promocji regionu. Była to kontrola realizowana na terenie woj. małopolskiego i woj. podkarpackiego. Tutaj ocena była pozytywna. NIK pozytywnie oceniła działania na rzecz poprawy stanu technicznego i zachowania walorów zabytkowych 23 poddanych szczegółowym oględzinom zabytków architektury drewnianej na terenie tych dwóch województw, które uzyskały pomoc finansową ze środków publicznych na renowację, konserwację wnętrza czy zabezpieczenie.

Tutaj zwróciliśmy tylko uwagę na jedną kwestię, która jest bardzo ważna szczególnie w przypadku zabytków architektury drewnianej. Wciąż problemem pozostaje brak dostatecznych zabezpieczeń przeciwpożarowych i niedokonywanie przeglądów budynków pod kątem stanu technicznego i instalacji.

Na zakończenie pozwolę sobie bardzo krótko powiedzieć, jakie raporty kończymy w tej chwili i będziemy w stanie przedstawić je państwu. Obecnie już zakończyliśmy kontrolę i przygotowujemy raport dotyczący działalności instytucji kultury. Z kolei rozpoczęliśmy kontrolę promocji kultury polskiej za granicą. Jest to kontrola sprawdzająca. Kontrolę o podobnym tytule NIK realizowała ok. 8 lat temu. Teraz będziemy sprawdzać, czy nasze wnioski zostały zrealizowane, jak ta promocja się odbywa, czy są wykorzystywane jakieś bardziej efektywne kanały komunikacji. Dodatkowo ciekawa kontrola, która dotyczy ochrony zabytków w woj. lubuskim na wypadek sytuacji kryzysowych.

Bardzo państwu dziękuję za uwagę.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Dziękuję bardzo. Otwieram dyskusję. Bardzo proszę, pytania. Proszę bardzo, pan poseł Sonik.

Poseł Bogusław Sonik (PO):

Najpierw uwaga językowa. Ostatnio bardzo często pojawia się potworek językowy, który również znajduje się w tym raporcie: „poprzez pozyskanie i stosowanie oprogramowania dedykowanego do automatycznego poszukiwania utraconych dóbr kultury”. Dedykować można książkę, natomiast byłbym wdzięczny, jeżeli można by używać słowa „przeznaczonego”.

Odnosząc się do całości, to chciałbym pogratulować, szczególnie, jeśli chodzi o wnioski pokontrolne. Myślę, że to mogłyby być i powinien być zarówno program działania każdego ministra, jak i każdego działacza czy też samorządowca – szczególnie mówię o tym drugim przy nadchodzących wyborach. Chodzi o punkty, które są podniesione, mówiące o aktywności, zadaniach i obowiązkach. Często są zaniechane przez samorządy.

Jeżeli popatrzymy na wyniki kontroli dotyczące ochrony architektury drewnianej, to znajdziemy takie zdanie: „Samorządy obu kontrolowanych województw sporządziły programy opieki nad zabytkami zgodnie (...). Natomiast gminy, na terenie których znajdowały się zabytki drewniane, w niewielkim stopniu działały na rzecz ich ochrony. Tylko dwie spośród dziewięciu kontrolowanych gmin posiadały gminny program opieki nad zabytkami”. Równocześnie parę zdań dalej zaznaczacie (i słusznie), że jeśli chodzi o promocję, gminy doceniają znaczenie zabytków drewnianych dla regionu i wykorzystują je często do celów reklamowych i promocyjnych. Czytając te raporty NIK-u, często mam wrażenie, że trochę tak gadał dziad do obrazu, że powtarzają się słuszne i bardzo precyzyjne uwagi dotyczące dostępu, digitalizacji, obowiązku archiwizacji, współpracy poszczególnych ministerstw: kultury, spraw zagranicznych w tych dziedzinach i jakoś to nie działa.

Jeszcze jedna uwaga. Jest tutaj zdjęcie „Solidarności” Stoczni Gdańsk, kilka uwag dotyczących pomorskiego konserwatora. Jednak nie omieszkałam tutaj powiedzieć, że po prostu smutne jest to, co tam się stało. Wychodząc z metra, pociągu czy tramwaju, patrzy się na bramę i tę przestrzeń. Po prostu zamieniono to w rodzaj jakiegoś parku, dojścia do europejskiego centrum. Całkowicie zatracono charakter historyczny tego miejsca. Widzę, że w waszym raporcie są również sformułowania, aby przynajmniej ratować to, co się jeszcze zachowało na terenie stoczni. To tyle i dziękuję za raport.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Dziękuję bardzo. Często była podnoszona w Sejmie troska o to, że niestety nie ma jakiegoś mechanizmu przymuszającego do realizacji wniosków pokontrolnych NIK-u. Niestety, z tą realizacją jest różnie, prawda?

Bardzo proszę. Czy ktoś jeszcze z państwa posłów? Bardzo proszę, pani przewodnicząca.

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Ja także chciałam powiedzieć, że bardzo dobrze, że tak kompleksowo NIK podeszła do tematu odzyskiwania utraconych dzieł sztuki, dlatego że dopiero właśnie takie spojrzenie z lotu ptaka pozwoliło na sformułowanie tych wniosków. Mam nadzieję, że znajdzie to odzwierciedlenie w podejmowanych działaniach i w opracowaniu strategii, bo ona powinna być. Właściwie to nawet zostało tu zaznaczone.

Chciałam powiedzieć, że akurat te działania, które były podejmowane od roku 2011, w jakimś sensie były działaniami pionierskimi, bo wcześniej nie tylko brakowało strategii, ale właściwie też nie było... To są procesy, które trwają latami i to my wiemy, ci, którzy się temu przyglądali. Być może gdzieś się zaczynały wcześniej, ale jednak były bardzo intensywnie prowadzone, także przy ogromnym udziale i współpracy części placówek zagranicznych. Może nie było właściwej koordynacji na szczeblu ministerstw, ale rzeczywiście działo się bardzo dużo, jeśli chodzi o monitoring, przegląd, wertowanie wszystkich aukcji, ogłoszeń itd. Być może doświadczenia tego pierwszego okresu, kiedy w ogóle ożywiła się ta działalność, mogą posłużyć sformułowaniu wniosków i uporządkowaniu tego typu działań.

Dziękuję za podjęcie tematu w taki kompleksowy sposób, ale chciałam jeszcze podkreślić, że przynajmniej to, co się działo, pozwoliło na sformułowanie tych wniosków.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Dziękuję bardzo. Nie ma więcej zgłoszeń, zamykam dyskusję.

Pozostało nam uchwalenie opinii dla Komisji do Spraw Kontroli Państwowej. Jeśli nie usłyszę sprzeciwu, to uznaję, że Komisja przyjmuje powyższe sprawozdanie, nie zgłaszając do niego uwag i wniosków i taką opinię prześlemy do Komisji do Spraw Kontroli Państwowej. Nie słyszę sprzeciwu, więc informuję, że Komisja uchwaliła opinię w powyższej sprawie.

W związku z wyczerpaniem porządku zamykam posiedzenie. Dziękuję bardzo.